

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 35/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE 155/2005 vp).

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (LA 44/2003 vp — Erkki Virtanen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 4 päivänä kesäkuuta 2003,
- lakialoitteen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (LA 51/2003 vp — Bjarne Kallis/kd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 11 päivänä kesäkuuta 2003,
- lakialoitteen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (LA 28/2005 vp — Raimo Vistabacka /ps ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä toukokuuta 2005,

- lakialoitteen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta (LA 89/2005 vp — Leena Rauhala /kd), joka on lähetetty valiokuntaan 28 päivänä syyskuuta 2005,
- lakialoitteen laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 ja 14 §:n muuttamisesta (LA 131/2005 vp — Marjaana Koskinen /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä lokakuuta 2005 ja
- toimenpideoitteen toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistamisesta (TPA 12/2004 vp — Matti Kangas /vas), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä maaliskuuta 2004.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehityspäällikkö Sirkka-Liisa Karhunen, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Pirjo Riikka Walta, Totu-ryhmä.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan toimeentulotuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että toimeentulotuen perusosaan ei enää sisällyttäisi seitsemää prosenttia toimeentulotuen asiakkaan tarpeellisten suuruisten asumismenojen määrästä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2006 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2006.

Eduskunta-aloitteet

Lakialoitteissa LA 44/2003 vp ja LA 28/2005 vp ja toimenpideoitteen TPA 12/2004 vp ehdotetaan, että toimeentulotuen perusosaan sisältyvä asumismenojen 7 prosentin omavastuuosuus poistetaan.

Lakialoitteessa LA 51/2003 vp ehdotetaan, että asumistukimenojen 7 prosentin omavastuuosuus toimeentulotuen perusosaan määrättäessä puolitettaisiin 3,5 prosentiksi.

Lakialoitteessa LA 89/2005 vp ehdotetaan, että toimeentulotuen perusosaan sisältyvä asu-

mismenojen 7 prosentin omavastuuosuus poistetaan ja että kaksi- ja useampilapsisissa perheissä kunkin lapsen perusosa olisi samansuuruinen kuin yksilapsisissa perheissä.

Lakialoitteessa LA 131/2005 vp ehdotetaan, että toimeentulotuen perusosaan sisältyvä asumiskulujen 7 prosentin omavastuuosuus poistetaan 1.1.2006 alkaen. Lisäksi lakialoitteessa esitetään, että toimeentulotukiasiat tulisi käsitellä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemän päivän kuluessa toimeentulotuen hakemisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT**Yleisperustelut**

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta on aiemmissa kannanotoissaan todennut, että toimeentulotukea saavien asemaa olisi tarkoituksenmukaista parantaa tarkastelemalla uudelleen toimeentulotuen määrää vähentävän asumistuen 7 prosentin omavastuun asianmukaisuutta. Asumiskustannusten omavastuu ei käytännössä ole vaikuttanut sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti, kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan. Omavastuuosuuden sisällyttäminen toimeentulotuen perusosaan ei ole ollut toimiva keino asumiskustannuksiin vaikuttamiseksi. Asiakkaalla ei useimmissa tilanteissa paikkakunnan suppean asuntotarjonnan vuoksi ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta muuttaa edullisempaan asuntoon. Sen sijaan omavastuu on lisännyt vähimmäistoimeentulolla elävien taloudellista ahdinkoa. Ehdotettu uudistus nostaa toimeentulotuen tasoa ja edistää asiakkaiden alueellista yhdenvertaisuutta.

Uudistuksesta seuraava toimeentulotuen tason nousu tulee jossain määrin lisäämään toimeentulotukiasiakkaiden määrää, koska nykyistä useampi tulee oikeutetuksi toimeentulotukeen. Asiakkuuksien määrän kasvu johtuu pääasiassa ensisijaisten etuuksien alhaisesta tasos-

ta. Uudistuksesta kunnille aiheutuva menojen kasvu korvataan täysimääräisesti korottamalla kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta sekä varaamalla valtion talousarvioon lisärahoitusta perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Valiokunta on hallituksen esityksen HE 164/2005 vp yhteydessä hyväksynyt toimeentulotukilakiin muutoksia, jotka tulevat voimaan 1.1.2006. Asumiskulujen omavastuun poistaminen ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.9.2006, minkä vuoksi lakiehdotuksessa tarkoitettu muutos on tehtävä 1.1.2006 voimaantuleviin toimeentulotukilain 7 a—7c §:iin.

Aloitteet

Valiokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta hallituksen esityksen pohjalta. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet ja toimenpideoite on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystoimi valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että lakialoitteet LA 44/2003 vp, LA 51/2003 vp, LA 28/2005 vp, LA 89/2005 vp ja LA 131/2005 vp sekä toimenpidealoite TPA 12/2004 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

toimeentulotuesta annetun lain (*poist.*) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 7 a §:n 2 momentti ja 7 c §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa (/2005) sekä muutetaan (*poist.*) 7 b §:n 1 kohta ja 7 c §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat viimeksi mainitussa laissa, seuraavasti:

7 §
(*Poist.*)

7 b § (*Uusi*)

Muut perusmenot

Perusosalla katettavien menojen lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon

1) asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettut asumismenot (*poist.*);

7 c § (*Uusi*)

Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat

2) muut kuin (*poist.*) 7 b §:ssä tarkoitettut asumisesta aiheutuvat menot; sekä

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

StVM 35/2005 vp — HE 155/2005 vp

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Juha Rehula /kesk
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Arto Seppälä /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Osmo Soininvaara /vihr
	Marjaana Koskinen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Aila Paloniemi /kesk	Erkki Virtanen /vas
	Leena Rauhala /kd	Tuula Väättäin /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys laiksi toimeentulotukilain muuttamisesta, joka poistaa toimeentulotuen asumismenojen seitsemän prosentin omavastuun on, jos ja kun se nyt lopultakin toteutuu, mitä kannatettavin ja tarpeellisin. Se parantaa kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien toimeentuloa ja estää heitä joutumasta poliittisen kompromissin tuloksena säädetyn lain seurauksena hädetyiksi omasta kodistaan.

Siksi on käsittämätöntä, että hallitus esittää lain tulemaan voimaan vasta 1.9.2006. Eivät lain säätämisen syyt poistu minnekään 1.1.—31.8.2006 väliseksi ajaksi. Toimeentulotukea saavat köyhät ovat köyhiä sinäkin aikana. Hallitus ei esitä mitään perusteluja lain voimaantulon myöhäistämiseksi vuoden alusta. Se on ymmärrettävää, koska moraalisesti hyväksyttäviä syitä ei ole eikä sellaiseksi kelpaa, että nekin rahat tarvitaan rikkaiden veronalennuksiin, joista varallisuusveron poistaminen kaikkein rikkaimmilta on murheellinen esimerkki. Se näyttää voivan tulla voimaan jo vuoden alusta.

Lain 14 §:n 4 momentissa säädetään, että toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä. Myös Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitel-

lyksi asianmukaisesti ja viivytyksettä. Erityisen tärkeää tämä on toimeentulotukiasioissa, joissa on kyse ihmisten viimesijaisesta toimeentulosta. Toimeentulolain säätämisen yhteydessä pidettiin korkeintaan viikon käsittelyaikaa asianmukaisena. Samaa mieltä on ollut myös eduskunnan oikeusasiamies.

Valitettavasti viikon käsittelyaika ei toteudu kaikissa Suomen kunnissa. Huonoja esimerkkejä tässä suhteessa ovat olleet viime aikoina mm. Turku ja Espoo, joissa käsittelyajat ovat atk-ongelmista ja muista syistä johtuen venyneet paljon pidemmiksi. Pitkät jonotusajat ovat johtaneet häätöihin ja jopa ruuan puutteeseen. Ongelma uhkaa entisestään paheta ensi vuoden vaihteessa eduskunnan käsittelyssä olevan työmarkkinatuki uudistuksen tullessa voimaan ja kuntien atk-ongelmien siirtymävaiheessa edelleen kärjistyessä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset**Laki****toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 7 a §:n 2 momentti ja 7 c §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa (/2005) sekä

muutetaan 7 b §:n 1 kohta ja 7 c §:n 1 momentin 2 kohta sekä 14 §:n 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 b §:n 1 kohta ja 7 c §:n 1 momentin 2 kohta viimeksi mainitussa laissa ja 14 §:n 4 momentti laissa 923/2000, seuraavasti:

7—7 c §
(Kuten StVM)

14 § (Uusi)

Toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen

—————
Toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä. *Toimeentulotukiasia on rat-*

kaistava viimeistään seitsemän päivän kuluessa toimeentulotuen hakemisesta. Mikäli asian ratkaisu edellyttää lisäselvityksiä, voidaan määräajasta poiketa.

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

(2 ja 3 mom. kuten StVM)

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2005

Erkki Virtanen /vas
Marjaana Koskinen /sd

Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /kok

Yhdyn vastalauseeseen voimaantulosäännöksen osalta.

Osmo Soininvaara /vihr